

Posudek oponenta práce

Shánilová, Ivana. *Specifika vzdělávání pedagogických pracovníků*.

Praha, 2014. 175 s., 4 přílohy.

Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Katedra andragogiky a personálního řízení.

Školitel: doc. Dr. Milan Beneš

1. Obsah a struktura práce

Posuzovaná disertační práce představuje druhou přepracovanou podobu textu, který v minulosti nebyl obhájen. Důvody předchozí neúspěšné obhajoby byly především formální, terminologické a metodické. Je třeba přiznat, že následné korekturní intervence jsou v textu identifikovatelné a že výsledná podoba vykazuje zřetelný kvalitativní posun. Přesto však zůstala řada podnětů a připomínek, které zůstaly opomenuty. Některé z nich jsou, bohužel, závažného charakteru (viz další text).

Z hlediska struktury má práce 144 stran výkladového textu a je velmi nestandardně rozčleněna do pouhých dvou samostatných kapitol a Úvodu. Tato redukovaná strukturace (předchozí varianta obsahovala 7 kapitol) poněkud zhoršuje přehlednost. Nadbytečné a v zásadě nepoužívané je zařazování jediné subkapitoly nižšího řádu (např. 1.1.1 nebo 2.3.3.1. – v tomto případě se navíc jedná o překlep). Zcela pak absentuje samostatný Závěr, který by měl být standardní součástí každé závěrečné práce. Autorka jej – opět velmi neobvykle – zařadila na konec druhé kapitoly. Pokud odhlédneme od těchto spíše marginálií, tak je členění textu logické, jednotlivé pasáže na sebe vhodně navazují a komplexně rozvíjejí danou problematiku.

2. Odborná úroveň

Jak již bylo v rámci předešlé obhajoby konstatováno, téma posuzované disertační práce je zcela v souladu s oborovým zaměřením katedry a autorka prokazuje dlouholetou osobní zkušenost v dané oblasti. Bohužel, tato výrazná osobní angažovanost ve svém výsledku znemožnila autorce abstrahovat od vlastní praxe a zpracovat téma dostatečně komplexně a teoreticky vyváženě. Na druhou stranu je výklad velmi podrobný, zahrnující řadu souvisejících kontextů a obsahující skutečně velké množství konkrétních informací a detailních postřehů. V aktuálním zpracování se navíc autorka dokázala vyvarovat dříve velmi častým terminologickým rozporům. Přesto bych však poukázal na ne zcela systematické používání pojmů *další odborné vzdělávání/profesionální vzdělávání/další vzdělávání* (s. 8–9). Např. profesionální vzdělávání je uváděno jako součást vzdělávání dalšího, což odporuje zavedené terminologii. Podobné je to u pojmů *celoživotní vzdělávání a celoživotní učení*.

Úvod práce je poměrně rozsáhlý a komplexní, přesto však v jeho rámci nejsou dostačujícím způsobem formulovány cíle a relevantní metodická východiska. První kapitola je zaměřena na zpracování teorie i praxe dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Poměrně nejasné je zařazení pasáží týkajících se problematiky kvality dalšího vzdělávání. Nejenže je tento celek vypracován bez jakékoli opory v relevantních zdrojích (viz níže), především však není dostatečně argumentována souvislost mezi uváděnými certifikačními systémy a sférou DVPP. V uvedeném výčtu navíc absentuje ministerstvem připravovaný rating vzdělávacích institucí. Podobně v souvislosti s finančními zdroji EU autorka vyjmenovává jednotlivé Operační programy bez vymezení jejich vztahu k tématu disertační práce.

I přes deklarovanou osobní zainteresovanost autorky mají některé pasáže textu spíše deskriptivní charakter, v jehož rámci absentuje pro disertační práci očekávaný prvek analýzy a komparace (tuto poznámku je možné vztáhnout i na empirickou část). Např. v souvislosti

s vymezením ústředních pojmů DVPP a další vzdělávání učitelů je uvedena řada odlišných definic, s nimiž ovšem není dále nakládáno. Poněkud nesystematicky je mezi deskripci jednotlivých národních dokumentů zařazen i popis OP (s. 24–25). Definice vybraných didaktických termínů na s. 42 jsou velmi problematické a jednostranné, navíc opět bez opory v relevantních zdrojích. A skutečně platí, že NSP uvádí „... pod Výchovou a vzděláváním veškeré pracovní pozice“ (s. 53)? V rámci kapitoly 1.3.2 autorka nedostatečně rozlišuje mezi osobnostními, profesními a klíčovými kompetencemi. Není rovněž zcela zřetelné, proč je tematika kompetencí zpracována v rámci dvou různých kapitol (1.3.2 a 1.3.5), což vede k obsahové duplicitě. Vhodnější by bylo, dle mého názoru, oba celky propojit. Řada pasáží je (opět!) zpracována bez dostatečné opory v relevantní literatuře (explicitně např. kapitoly 1.2.4, 1.2.5, 1.3.2).

Ocenění si rozhodně zaslouží zpracování druhé – empirické – části textu, v rámci které se autorce podařilo prostřednictvím realizovaného šetření shromáždit nadprůměrné množství statistických dat. Výrazným kladem je především rozsah zkoumaného souboru, solidní teoretické zakotvení a kvalitní zpracování metodiky. Jak již bylo v minulosti uvedeno, rozsah osloveného vzorku respondentů je zárukou vysoké vypovídací hodnoty celého šetření a představuje cenný přínos pro rozvoj tématu i celého oboru. Pouze bych upozornil na skutečnost, že na s. 95 je zmiňován výzkumný model sloužící jako výchozí kontext celé empirické části, ovšem bez jakéhokoli podrobnějšího vymezení či uvedení výchozích zdrojů. Na základě čeho tak může autorka tvrdit, že byl vyvinut „na základě relevantní andragogické literatury“ (s. 95)? O jakou literaturu se konkrétně jedná? Na s. 97–98 je vyjmenována řada realizovaných výzkumů, i zde ovšem bez řádných odkazů. Kapitulu 2.2.1 pak lze hodnotit jako duplicitní a nadbytečnou, neboť opakuje řadu témat zpracovaných již v teoretické části práce. A jaký je dle autorky rozdíl mezi posláním a cílem empirického šetření (s. 101)? Vzhledem k avizované přímé účasti autorky při zadávání dotazníku by rovněž bylo více než vhodné zamyslet se nad validitou a reliabilitou získaných dat.

3. Práce s literaturou

Stejně jako v předchozí podobě práce, i zde je požadovaný Soupis bibliografických citací nesprávně uveden jako Seznam použité literatury. Obsahuje celkem 138 pramenů (z toho 23 cizojazyčných) odpovídající úrovni i zaměření. Bohužel, opět je v Soupisu možné zaznamenat některé nedůslednosti a odchylky od požadované podoby (nesprávné uvádění titulů s více autory, iniciály místo křestních jmen, nejednotné uvádění názvů vysokých škol apod.). Zcela chybné je používání zkratky „In“ (např. v souvislosti s odkazy na právní normy), neuváděné je i pořadí vydání. Článek M. Krystoně není identifikovatelný, neboť u něj absentují potřebné vydavatelské údaje. Obecně se dá říci, že články z periodik jsou odkazovány nedostatečně (chybí např. ISSN, ročník apod., viz časopis *Andragogika*). U některých webových zdrojů pak není uvedena datace připojení. Strategie celoživotního učení ČR nemá uvedeno ISBN, nekompatibilní je vročení Memoranda o celoživotním učení (v textu je uveden rok 2000, v Soupisu pak rok 2001). Na s. 20 autorka cituje z Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice, aniž by uvedla konkrétní citační informace.

Bohužel, v textu je možné, stejně jako v dříve neobhájené práci, identifikovat relativně častou disproporci mezi údaji odkazovanými přímo v textu a údaji uvedenými v Soupisu bibliografických citací, kdy některé odkazované zdroje nejsou v rámci tohoto Soupisu dohledatelné nebo přímo absentují (např. s. 11, 25, 53, 60, 62, 63, 66, 89, 94). Toto byla jedna z hlavních příčin neúspěšné obhajoby předchozí podoby práce a je proto velmi překvapivé, že se podobných prohřešků autorka nedokázala vyvarovat i v aktualizované verzi. Nepochopitelná je rovněž skutečnost, že v celé práci nejsou u odkazů uváděna čísla stran, což zvláště u přímých citací (např. s. 21, 22, 50, 100–101) představuje zásadní porušení autorské etiky, které bývá v některých případech (např. na FSV UK v Praze) i důvodem k zahájení disciplinárního řízení.

Naprosto zásadní je pak skutečnost, že jsou v textu na mnoha místech (konkrétně např. na s. 15–16, 28–29, 31–32, s. 36–37, s. 39, 43, 44, 48, 50, 51–52, 99–101, 114 ad.) uvedeny doslovné formulace převzaté z jiných veřejně dostupných zdrojů, aniž by tyto byly řádně odkázány. Jednoznačně se tak jedná o plagiátorství, jehož výskyt, dle mého názoru, sám o sobě reálně znemožňuje úspěšnou obhajobu práce.

4. Grafické zpracování

Z hlediska grafického zpracování vykazuje text solidní úroveň. Výjimku představuje posunutí začátku textu od horního okraje, které je zřetelné především v úvodu jednotlivých kapitol. Odkaz na první poznámku pod čarou (s. 8) nemá požadovanou podobu, pravděpodobně se jedná o překlep. Číslování stran chybně začíná až pátou stranou.

5. Jazyková úroveň

Text lze ohodnotit jako poměrně čtivý a kultivovaný, v zásadě vykazující odpovídající stylistickou i gramatickou úroveň požadovanou pro tento typ vědecké práce. Občas se vyskytují chyby v interpunkci, překlepy (např. na s. 39 je místo roku 2011 uveden rok 2001) a nevhodné či neobratné formulace (např. „Pojem dalšího vzdělávání se definuje ...“ na s. 8; „... jak se dokumentuje v legislativních opatřeních“ na s. 11; „Průcha a Veteška ... označují kreditační proces...“ na s. 38; „V rámci Programového období ...“ na s. 48; „Kurikulární dokumenty ...“ na s. 101 apod.).

6. Podněty k rozpravě

- a) Mohla by autorka blíže specifikovat zmiňovaný „evropský osobnostní profil“? (viz s. 9)
- b) V čem konkrétně spočíval „ostrý start implementace systémové rekonstrukce“ uváděný v souvislosti s Bílou knihou? (s. 23)
- c) Na straně 28 autorka hovoří o strategickém materiálu, který měl být předložen ke schválení vládě ČR na podzim 2013. Jaký je – vzhledem k datu odevzdání disertační práce – aktuální stav?
- d) Na s. 47 je uvedeno, že velká část finančních prostředků ESF v oblasti vzdělávání je určena na DVPP. Bylo by možné konkretizovat, o jakou část či o jaký poměr se jedná? Je možné toto tvrzení podpořit konkrétními daty?
- e) Lze fyzickou zdatnost považovat za kompetenci, která je navíc společná pro všechny skupiny pedagogických pracovníků? (s. 57)

7. Závěrečné hodnocení práce

Ačkoli je posuzovaný text v zásadě komplexně a detailně zpracovaný, přesto se domnívám, že je celkový výsledek – i přes evidentní množství vložené práce – výrazně determinován řadou zásadních formálních nedostatků. Jsem přesvědčen, že dílo s takovým potenciálem, podloženým navíc výraznou osobní angažovaností autorky a její dlouholetou zkušeností, by si zasloužilo být předloženo v podobě, která by respektovala veškeré odborné, terminologické, ale i formální požadavky. V posudku uvedené dílčí nedostatky týkající se obsahu a odborné úrovně mají převážně marginální charakter a samy o sobě by neměly mít vliv na v zásadě kladný dojem z celé práce. Jsou to však vážné formální nedostatky, především několikanásobné prokazatelné plagiátorství, které objektivně neumožňují pozitivní hodnocení tohoto díla a úspěšnou realizaci obhajoby. Z těchto důvodů práci k obhajobě nedoporučuji.

V Praze dne 22. dubna 2014

PhDr. Michal Šerák, Ph.D.

